

ב"ה

תטורה

משמחת הנישואין של
החתן הת' חיים אורי שי'
עב"ג הכלה מרת חי' מושקא שתחי'
בלוי

כ"א סיון התשע"ז
כפר חב"ד, ארץ הקודש תובב"א

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו, החתן התי' חיים אורי שיי' עב"ג הכלה המהוללה מרת חיי' מושקא שתחי' ביום כ"א סיון ה'תשע"ז.

התודה והברכה מובעת בזה לכל ידידנו ומכרינו אשר הואילו לבוא מקרוב ומרחוק לשמוח ביום שמחת לבנו, ולברכנו בברכת מזל-טוב וחיים מאושרים בגמשמיות וברוחניות.

בשמחה ובטוב לבב הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבנו בתשורה זו, כנהוג לאחרונה בין אנ"ש – מיוסד על התשורה שחילק כ"ק אדמו"ר הרי"ץ בחתונת בתו הרבנית הצדקנית חיי' מושקא עם כ"ק אדמו"ר זי"ע.

מהדברים שזכה אבי הכלה להתעסק בהם, הי' ההו"ל של ספר מראה מקומות להרמב"ם, שי"ל עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר בשנת תשד"מ, והתעסקו בה חברי הכולל שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר.

בתשורה זו בא סקירה כללית על העריכה וההו"ל של המראי מקומות, שנערך ונכתב ע"י ועד תלמידי התמימים שי"ל בקובץ "תקנת הרמב"ם" בתשרי שנה זו, ותודתנו נתונה להם על זה.

בנוסף לזה, באו כמה מענות והגהות בכתי"ק הקשורים להו"ל, שזכה אבי הכלה לקבל בתור אי' מחברי המערכת. מפאת קוצר הזמן, לא פוענחו כל ההגהות, אבל אפשר לראות איך תוקנו במהדורה הסופית שי"ל מודפס.

חלק חשוב מהחומר הנדפס כאן מתפרסם בפעם הראשונה.

הא-ל הטוב הוא ית' יברך אתכם ואותנו, בתוך כלל אחינו בני"י, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ובקרוב ממש נזכה לקיום היעוד "ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים.. קול חתן וקול כלה גו", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

מוקיריהם ומכבדיהם

משפחת פרידמן

משפחת בלוי

כ"א סיון ה'תשע"ז

כפר חב"ד, אה"ק

סקירה על ההו"ל של מראה-מקומות להרמב"ם

מתוך קובץ "תקנת הרמב"ם" – ע"י ועד תלמידי התמימים

"אור והתיישבות בלימוד ספר היד"

כהמשך לתקנת הרבי בלימוד הרמב"ם היומי, הורה הרבי על עריכת ספר 'מראה-מקומות' להלכות שבספרי 'משנה-תורה' להרמב"ם * לפנינו סקירה המתארת את השתלשלות האירועים בעריכת ה'מראי-מקומות' בזריזות האפשרית בהתאם להוראת הרבי * הכתבה מסודרת בסדר כרונולוגי, המאפשר לעקוב אחרי תאריכי האירועים.

אמנם, גם הרמב"ם צר בעצמו על כך שכתב את חיבורו בסגנון זה, וכפי שכותב באחת מתשובותיו: "ודע שכל הדברים סתם שבו [ב'משנה תורה'], תלמוד ערוך הוא בפירוש, בבלי או ירושלמי, או ספרא וספרי, או משנה ערוכה או תוספתא, על אלה סמכתי ומהם חברתי . . . שהודעתי בתחילת החיבור שכולו מתלמוד בבלי וירושלמי וספרא וספרי ותוספתא . . . ועל אלה נחמתי שלא חיברתי עם חיבור זה עניין שאני אומר לך, שכל הלכה שאינה במקומה באותו ענין אודיע מקומה כו' . . . שכאשר יבוא השואל וישאל היכן נאמרו דברים אלו, פעמים אני אומר לך מיד במקום פלוני ופעמים לא, וחייך לא אזכור מקומן עד שנחפש אחריהן". ומספר שבדידי הוי עובדא שהיה צריך לחפש כו' עד שמצא המקור להלכה מסויימת שכתב, ומסיים ש"בדעתי אם גוזר השם יתברך שאעשנו אף על פי שיש בו טורח הרבה".

הראשון שהחל למלאות משאלה זו של הרמב"ם היה בנו ר' אברהם, שהחל בכתיבת ספר ושמו "ספר הביאור לעיקרי החיבור" שבו צוינו המקורות לספר משנה-תורה. ככל הנראה לא עלה בידו של ר' אברהם לסיים את חיבור זה, וכפי שמעיד באחת מתשובותיו – אודות אפס הפנאי, שלא מאפשר לו להשלים כמה חיבורים שבדעתו לסיים – "ועדיין לא מצאתי פנאי להשלימם".

"יאספו וירכזו את כל המראי-מקומות"

אחת מהוראותיו הייחודיות של הרבי הקשורות לתקנת לימוד הרמב"ם היומי – היא רצונו של הרבי בהוצאת הספר "מראי מקומות לספר משנה תורה – יד החזקה להרמב"ם".

מספר סיבות הביא הרבי לגודל מעלת ותועלת הספר – בצורך לאסוף ולרכז את המקורות וה'מראי-מקומות' לספר משנה תורה להרמב"ם:

א) הרמב"ם עצמו הצטער על כך שלא ציין מקורות ו'מראי-מקומות' בספרו. במילא, "כאשר תלמידי הרמב"ם, תלמידי תלמידיו וכו' ובכלל כל המצינים את המקורות לספר הרמב"ם – בזה מתקיים רצונו של הרמב"ם שרצה לעשות כן בעצמו".

"שלא יהא אדם צריך לחבור אחר בעולם"

באחרון של פסח תשד"מ הכריז הרבי על תקנת לימוד הרמב"ם היומי. מני אז, דיבר הרבי ללא הרף על דבר התקנה ואופן ביצועה. רבות נכתב על הוראותיו הק' והתייחסויותיו המיוחדות של הרבי – הן בנוגע לתקנת לימוד הרמב"ם ופרטיה, והן בנוגע לחגיגות סיום הרמב"ם.

אחד מהפרטים אותם ציין הרבי בתור סיבה ללמידת שיעור ג' הפרקים ברמב"ם, על-פי הפשט הפשוט דוקא, ללא פלפולים ודיוקים וכו', הוא כיון שזהו הסגנון בו נכתב ספר הרמב"ם – "הלכות הלכות", בלי טעמיהם ובלי מקורותיהם.

סגנון זה של ספר הי"ד, שאינו כולל את מקורותיהם של ההלכות, נובע מהמטרה המוגדרת שהציב הרמב"ם בחיבור זה. וכפי שכותב בהקדמתו: "וראיתי לחבר דברים המתבררים מעל אלו החיבורים . . . כדי שלא יהא אדם צריך לחבור אחר בעולם . . . לפיכך קראתי שם חבור זה 'משנה תורה' – לפי שאדם קורא תורה שבכתב תחילה, ואחר כך קורא בזה, ויודע ממנה תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר בינתיים".

בכך מסביר הרמב"ם את "שיטת העבודה" בעריכת ספרו, אשר דווקא על-ידי העלמת מקור ההלכה, ניתנת האפשרות ללמוד בספר זה בצורה שווה – "כקטן כגדול".

על סגנון זה של הרמב"ם בחיבורו "משנה תורה" קמו משיגים רבים מבין גדולי ישראל (כגון הראב"ד, ועוד), אשר לא נחה דעתם שספר הלכה יכתב בסגנון כזה.

את ענין זה – השגת גדולי ישראל על סגנונו של ספר "משנה תורה" – אף העלה הרבי (בשיחת ש"פ אמור תשד"מ) כמעלה בלומדי ספר המצוות, אשר בו כן כתב הרמב"ם את מקורותיהם של ההלכות: "כאשר רוצים לדעת את המקור שכתב הרמב"ם עצמו – צריכים לשאול אצל אלו שלמדו ספר המצוות". למרות זאת, אמר הרבי, מצד ענין אחדות-ישראל ילמדו – גם אלו השייכים ללימוד עיוני יותר – את שיעור ג' הפרקים בכל יום.

[להוציא-לאור] קובץ בפ"ע [בפני עצמו] בו יוכנסו כל מה שהו"ל כבר במ"מ [במראי מקומות] וכו' – [כמובן על הסדר ביד [החזקה]] ולשלמות יוסיפו ג"כ (במקומם) המ"מ שבמפרישי הרמב"ם מאז והנוספים וכו' (זהו מזמן לזמן - ובמילא ימשיכו בקובצים שזהו דבר בעיתו).

בהתוועדות ליל חמשה-עשר במנחם-אב תשד"מ – חודשים ספורים לאחר ההכרזה על-דבר תקנת לימוד הרמב"ם היומי, עורר הרבי על עריכת ספר זה והוצאתו לאור בזריזות האפשרית – בקשר עם יום-ההילולא הארבעים של אביו הרה"ק ר' לוי יצחק ז"ל, בכ' מנחם-אב:

"והנה, אף שענין הנ"ל הוא ענין פרטי השייך אלי - הרי משתדלים שבד בבד עם הענין הפרטי, יתוסף גם בכללות הענין דהפצת היהדות באופן המתאים . . דבר טוב ונכון ביותר שיתקבצו אחדים מחברי ה'כולל' שע"י ה'מזכירות', ובזריזות הכי אפשרית - יאספו וירכזו את כל המראי-מקומות לכל פסקי-הדינים שבספר היד להרמב"ם, וידפיסום בקונטרס בפ"ע, כך שכאז"א יוכל למצוא בנקל את מקורות הפס"ד שבספר היד - דבר שיוסיף אור והתיישבות בלימוד ספר היד להרמב"ם . . ובקשר לטענה שבדבר כזה דרושה הגהה של גדולי ישראל שינפו זאת ב"ג נפות וכו' - הרי אין לדבר סוף!".

בהמשך השיחה עבר הרבי להוראות פרטניות בקשר לעבודה בפועל בהוצאה-לאור של הספר – והורה אשר למרות שאוחזים בשיעור הלימוד היומי כבר באמצע הספר, יתחילו באיסוף המראי-מקומות להלכות הרמב"ם דווקא לפי הסדר מתחילת הספר. בנוסף לכך ביקש הרבי, אשר כל מי שתחת-ידו ספר נדיר העוסק בעניין המראי-מקומות, יואל לשגר את הספר אל העוסקים במלאכה.

את דבריו הנ"ל של הרמב"ם, אודות חסרון המקורות בחיבורו – "בדעתי אם גוזר השם יתברך שאעשנו אף על פי שיש בו טורח הרבה" – הביא הרבי אף כאסמכתא להוצאת ספר זה.

בסיומה של השיחה הביע הרבי את תקוותו שחברי ה'כולל' יתגייסו למשימה נעלית זו – ויגייסו את ה"יוצאי צבא בישראל" שיתחילו במלאכה תיכף ומיד, וישתדלו לסיימה בהקדם האפשרי. ובאשר לחיסרון מלאכה כזו הנעשית בזריזות – אין הדבר גורע ממעלת הספר, אם כי, דווקא על-ידי כך יהיה בנקל יותר להוציא את הספר במהדורה שניה ומתוקנת.

מני אז, זירז ודחק הרבי את העוסקים במלאכה לשנס מותניהם, ולהוציא לאור את הספר במהירות האפשרית. בכל מספר ימים דיבר על כך הרבי בפומבי, בנוסף להנחיות והוראות שניתנו בכתב-יד-קודש.

זריזות "למהדרין מן המהדרין"

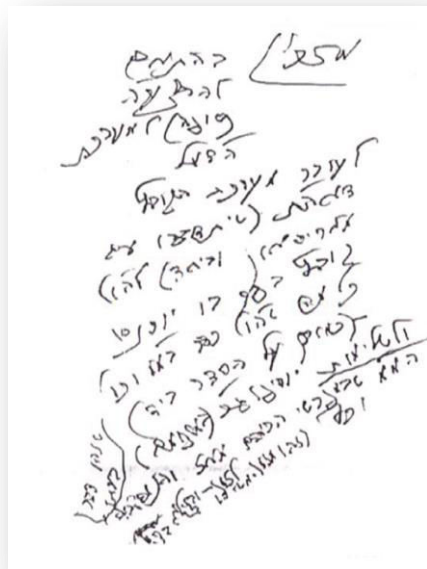
(ב) "כאשר לומדים פסקי הלכות (בנדו"ד – הרמב"ם) ביחד עם המקורות והטעמים – אזי לכולי עלמא (אפי' לדעת הרא"ש ואדה"ז) ניתן לפסוק דינים מחיבורו של הרמב"ם".

(ג) "עיי' יכולים לחסוך את הטירחא והיגיעה שבחיפוש מקורות ההלכות [אשר הרמב"ם כותב על עצמו ש"פעמים . . לא אזכור מקומן עד שנחפש אחריהן", ואנן מה נעני אבתרי], ובמילא יכולים להקדיש את מלוא הזמן והמרץ כדי להתייגע בלימוד ההלכה עצמה".

(ד) כבר לפני הוצאת הספר דיבר הרבי (בש"פ אמור תשד"מ) אודות ההצעה שמלבד לימוד השיעור היומי דג' פרקים, יש ללמוד לכל-הפחות הלכה אחת או פרט מסוים בהלכה לעיון. לימוד כזה התאפשר יותר לאחר הופעת ספר המראי-מקומות, כפי שציין הרבי (בש"פ וישב תשמ"ה) "כולל - לימוד ספר הרמב"ם, ביחד עם העיון והעמקה בדברי הרמב"ם, ובפרט לאחרי העזר והסיוע של הוצאה לאור מראי מקומות על ספר הרמב"ם שעל-ידי-זה יכולים ללמוד גם את טעמי ההלכות".

בתקופה אחרי שיצא הרבי בתקנת לימוד הרמב"ם, פנה הרבי ע"י המזכירות למערכות הקבצים התורניים שהופיעו באותה תקופה: קובץ 'הדרת מלך', 'הערות וביאורים אהלי-תורה' ומערכת 'הערות התמימים ואנ"שי' שע"י הישיבה במוריסטאון – שיתחברו יחדיו להוציא לאור פרויקט זה.

לפנינו היצעטלי [פתקא] אותו הוציא הרבי למזכירות שיעוררו את מערכות ההו"ל שיתעסקו בהו"ל של ספר ה"מראי מקומות להרמב"ם":

מזכ'

בהתאם להצעה (סופה) למערכת הדמ"ל [הדרת מלך] לעורר מערכת הקובץ דאה"ת [דאוהלי-תורה] (שיתדברו שיתדברו עם מאריס[ט]און וביחד) להו"ל

שבוע לאחר מכן, ביום ראשון כ"ח מנחם-אב, במענה על דו"ח שהוכנס לרבי על התקדמות עבודת העריכה ענה הרבי:

כנראה חסר בהזריות עכ"פ במהדרין מהמה"ד בזה - ועי' אגה"ק לאדה"ז שכדאי גם זה בכיו"ב.

כשיתוספו מ"מ באמצע שכבר אויפגעזעצט לא ישנו בהסידור נו' כדי לא לעכב כלל כ"א יסדרו כל ההוספות כהנ"ל בהוספה בסוף הליקוט.

לאור זאת, התקבלה החלטה להשלים את המלאכה עד ליום המחרת, **ערב ראש-חודש אלול**, בעת נסיעת הרבי לאוהל (ככל ערב ראש-חודש בו נוסע הרבי ל"אוהל").

ביומנו של אחד התמימים מתוארת העבודה: "בהתאם למענה של הרבי עסקו החל משעות אחה"צ, הערב, עד למחרת בצהריים (ערב ר"ח), חברי ה"כולל" ותלמידי הישיבה במרץ רב בהשלמת קונטרס ה"מראי מקומות". בכל פינה ב-770 וב"כולל" אפשר היה לראות קבוצות קבוצות של העוסקים בכך במרץ ובהתלהבות מחד, ובכובד ראש הנדרש לעבודה זו, מאידך".

ביומן נוסף מובא: "בכל רגע צריך הרבי לנסוע לאוהל. בחוץ ממתנינות שתי נידות ללות את הרבי. אתמול הכריזו חברי הכולל על "מבצע חירום" בקשר להוצאה של ה"מראי מקומות" וגייסו את כל הבחורים, היות והרבי אמר שהזריות אינה באופן של "מהדרין מן המהדרין" ושהרבי רוצה לדעת איפה אווזים. הם הוציאו דף הוראות כיצד לעשות את ה"מראי מקומות". כל אחד לקח על עצמו 4 פרקים מתוך 400 שנשארו. כל הלילה והיום עד הצהריים ישבו על ה"מראי מקומות" וסיימו את הכל ועכשיו הודיעו לרבי שסיימו. ואכן, בצהרי היום, ערב ר"ח אלול, נשלמה המלאכה והודיעו לרבי על כך. ביום שלישי בערב (אדר"ח אלול) הוכנס לרבי כל החומר.

ובינתיים בבית הדפוס עמלו המדפיסים קשות להדפיס את הספר בזריות לפי האופנים שהיו שייכים אז, ולקראת שבת ח"י אלול הודפס הספר שהכיל כמעט 1000 עמודים (!) ב'פתח-דבר' לספר נאמר ש"מטרת ספר זה, היא: א) לאסוף בחיבור אחד את ציוני מקורות הרמב"ם שנמצאו בנו"כ הרמב"ם ובשאר ספרים המציינים מקורות לדברי הרמב"ם, ב) להשלים את ציוני המקורות של ההלכות שלא נסמנו, או שלא נסמנו בשלימות". התאריך בו חתום ה'פתח-דבר' הינו ר"ח אלול ה'תשד"מ.

בשבחה של יצירה

בשבת ח"י אלול נכנס הרבי להתוועדות כשספר ה"מראי-מקומות" בידו הק'. במהלך ההתוועדות הזכיר הרבי את עובדת הדפסת הספר, ואמר כי "אשרי חלקם וגודל זכותם של אלו שעסקו במלאכה, ועליהם הכתוב אומר ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד".

הרבי הרחיב לדבר אודות שבחה של הוצאה זו והחשיבות בעריכת 'מראי-מקומות' לספרו של

למחרת ההתוועדות, בשעות הבוקר, התקיימה אסיפה בין חברי הכולל והתגבשה תכנית-העבודה. ראש הכולל הרב יוסף אברהם העלער נקרא אל המזכירות וקיבל מהרמב"א חודקוב הנחיות לאופן עריכת ה"מראי מקומות" לספר 'משנה תורה' להרמב"ם. בנוסף לכך התעניין הרב חודקוב מי הם העוסקים במלאכה ומהם פרטי תכנית-העבודה.

כמה מחברי הכולל הציעו את עצמם להיות אחראיים. וביניהם: ר' משה הכהן פרידמן ע"ה ויבלחט"א ר' יצחק פרוס, ר' יונתן ביגס, ר' ראובן מטוסוף, ובראשם עמד ראש הכולל ר' העליר.

על-פי התכנית על חלק מהאברכים הוטל ללקט ולחפש ספרים שמובאים בהם מראי-מקומות לספר היד. וחלק מהאברכים הוטל להתעסק בפועל בעבודת הכתיבה והעריכה. כל אברך קיבל מספר פרקים ברמב"ם, להם נדרש היה למצוא את מקורות ההלכות עד לסוף אותו השבוע.

בהתוועדות שנערכה בשבת הקרובה, פרשת עקב, **יום ההילולא כ' מנחם-אב** – עורר הרבי שוב אודות איסוף וקיבוץ המראי-מקומות. במהלך השיחה ביאר הרבי שעבודת איסוף המקורות "זהו בדוגמת ענין ה'מעיינות' – מקור מים". כלומר, עבודה זו היא על-דרך תורת החסידות – פנימיות התורה, שעניינה לגלות את מעיינות התורה ולהפיצם חוצה.

למחרת - יום ראשון כ"א מנחם-אב, לאחר שובו מהאוהל, הודיע הרבי על התוועדות פתאומית. במהלך ההתוועדות עורר הרבי שוב אודות הוצאת הספר. הרבי הורה שידפיסו את מה שבנמצא כרגע, ולאחר-מכן ידפיסו קונטרס 'מהדורא-בתרא', שם תושלם המלאכה במראי-מקומות "הצריכים חיפוש", ואלו הצריכים "חיפוש לפנים מחיפוש".

מלאכה זו, ביקש הרבי – "מה טוב שיסיימו זאת עוד בחודש החמישי, שמזלו ארי" - "יבוא ארי" במזל ארי" ויבנה אריאל"; ואם מאיזו סיבה שתהי' יתעכב הדבר – ישתדלו לסיים זאת בחודש אלול, חודש החשבון והתשלום על כל השנה כולה, כולל - השלמת הענינים הקשורים עם כ"ף אב; ובחודש אלול גופא - לפני ח"י אלול, שהוא "יום זכאי" ו"יום סגולה" באופן מיוחד". בסיום השיחה אמר הרבי שמכיוון שהובטחנו שיגעת ומצאת תאמין, אם-כן, על ידי היגיעה שקשורה עם הזריות שבדבר, ניתן להגיע לתוצאות גדולות יותר של איסוף המראי-מקומות מאשר אם יעסקו בזה באופן של "תמידים כסדרם".

בעקבות ההתוועדות נערכה למחרת אסיפה בין חברי ה'כולל', בה הוחלט להשלים מקורות לכל-הפחות לשישים פרקים עד לסוף אותו היום. בעקבות אסיפה זו התעניין הרבי מה נעשה כבר, וכן נשנה הדבר למחרת, ופעמים נוספות במשך השבוע, בהם התעניין הרבי היכן אווזת המלאכה.

אתכבד בזה להמציא לכת"ר ספר "מראי מקומות" לספר משנה תורה הוא היז החזקה" להרמב"ם — שיצא לאור בימים הכי אחרונים.

בהוראת הרבי צורף מכתב המחברים בו מבקשים, ממקבלי הספרים לשגר הוספות והערות:

"הננו פונים אליכם שכל מי שיש תחת ידו מקורות לדברי הרמב"ם שאינם מצויינים בהספר או הערות על המצויין בהספר, לשולחם לכולל אברכים שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א בהקדם, בכדי שנוכל לצרפם ל"מילואים" שיצאו-לאור אם-ירצה-ה' עוד לפני ראש השנה. וכן מבקשים מכל מי שיש תחת ידו ספר המצויין מקורות לדברי הרמב"ם שלא נדפס ברשימה שבפתח דבר, לשלוח את הספר אלינו (ובאם רצונו על-מנת להחזירו) או העתק ממנו. "בברכת כתיבה וחתימה טובה. המערכת".

ה'פני-מנחם' שיגר מכתב תשובה:

"ב"ה ירושלים. בעזרת השם יתברך יום ה' לסדר 'ואתה מרבבות קודש' תשמ"ה לפ"ק ח' תשרי [תשמ"ה].

אל הוד כבוד קדושת פאר מקדושים כו' מרן האדמו"ר מליובאביטש שליט"א, השי"ת יאריך ימיו בטוב עד התגלות משיח-צדקנו בב"א.

בהיותי בטוח שהוד מעכ"ק [מעלת כבוד קדושתו] בתפילתו זוכר את כל בני-ישראל לגמר חתימה טובה ולשנה טובה, שנה שבה יגאלנו ה' יתברך ויקבץ נדחי ישראל ברינה, הנני מרשה לי לברכו בגמר חתימה טובה לשנה טובה.

בתודה קיבלתי את המראה-מקומות של הרמב"ם ובפרט אלה הזריזים וממהרים שלומדים במסלול לשנה אחת ונחוץ להם לדעת מקור הדברים. וראיתי במכתבים של הכולל שליז מזכירות הו"כ"ק [הוד כבוד קדושתו] המו"ל, שמבקשים ממי שיש לו להוסיף, שיוסיף, כי הדבר נעשה בחיפזון במהדורה זאת בגלל היות דבר המלך נחוץ ללומדים כעת.

ואכן ציינתי לי לפי מבט ראשון כמה עשרות מראי-מקומות נוספות שאולי אפשר לומר שכדאי להוסיפם - אולם חשבתי כי מסתמא ידוע להם, אלא שישנה איזו סיבה שלא צירפם. בכל-זאת בלי-נדר אשלחם מיד אחרי יום הכיפורים, כי הנני בא רק לעורר, ומה שבדעתם להוסיף או להשמיט יעשו, ובפרט שהם כל-כך מחוברים לטוהר ליד מזכירות הו"כ"ק שליט"א.

והנני כופל ומברכו בידידות ובהוקרה עמוקה,

פינחס מנחם בהרה"ק מגור זצלה"ה".

הרמב"ם. וביאר - בין השאר - שכאשר תלמידי הרמב"ם, תלמידי תלמידיו וכו' ובכלל כל המצויינים את המקורות לספר הרמב"ם - בזה שרצה לעשות כן בעצמו. מתקיים רצונו של הרמב"ם. במהלך השיחה הזכיר הרבי שוב על דבר הזריזות בהכנת חוברת ה'מילואים' עד לערב ראש השנה. בנוסף, הרחיב הרבי בקשר ל'מראה-מקום' הראשון והאחרון בספר והקשרם אל חיי אלול - יום הולדת שני המאורות הגדולים.

בסיום אמר הרבי: "ויה"ר אשר כל חברי המערכת והעומד בראשה-בראשם, יוסיפו מרץ וחיות בכל הקשור למהדורה בתרא והשלמת ספר זה בשלמות הכי אפשרית ומתוך זריזות". בסיום השיחה, מזג הרבי 'משקה' לראשי המתעסקים (ר' משה הכהן פרידמן ע"ה ויבדלחט"א הרב יוסף אברהם העלער ראש ה'כולל' ור' יצחק פרוס) ומסר את הבקבוק לראש ה'כולל' הרב העלער.

שיחה זו הוגהה ע"י הרבי ונדפסה בראש המהדורה השניה של הספר.

ביום שני י"ג באלול הורה הרבי שהוצאות ה'מהדורה בתרא' עם ה'מילואים' וההשלמות תושלם עד לערב ראש-השנה.

בין גדולי ישראל

ביניהם היה ה'פני-מנחם' ראש ישיבת 'שפת-אמת' ולימים האדמו"ר מגור, וכן הרה"ג יצחק ידידיה פרנקל.

עם השלמת הדפסת הספר במהדורתו הראשונה, בחודש אלול תשד"מ, שיגרו הרבי לגדולי תורה ובהם האדמו"ר ה'פני מנחם" [היה זה בתקופה בה כיהן עוד כראש ישיבה הספר נשלח בצירוף מכתב כללי-פרטי שבסופו נוספו שורות אלו: "נ.ב. אתכבד בזה להמציא לכת"ר ספר "מראי מקומות לספר משנה תורה הוא היז החזקה" להרמב"ם - שיצא לאור בימים הכי אחרונים":

ב"ה, ימי אלול, ה'תשד"מ ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים רב פעלים בנש"ק וכו' מוה"ר פנחס מנחם שליט"א

שלום וברכה!

לקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי, לכת"ר ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בכבוד ובברכה להצלחה ולבשורות טובות.

מ. שניאורסאהן

הישיבה, והופצו דפי הדרכה לתלמידים ב770 וביחובבי-תורה, וכן פנו אל התלמידים מכל הישיבות שהגיעו לחצרות קדשינו לחודש החגים. בנוסף, חברי היכוללי' עסקו בהגהה נוספת של הספר והכנת הימילואים, אותם היה צריך להדפיס עד לערב ראש-השנה על-פי הוראת הרבי. המזכירות רכשה עשרות סטים של ספרים, והמלאכה נעשתה תוך השוואות בין הספר והמקורות, וכן תוקנו טעויות הדפוס שבספר, שכאמור, נערך בצורה מזורזת.

בשבת שלאחר-מכן, **שבת פ' נצבים-וילך**, דיבר הרבי אודות המקורות שצוינו בהלכות אותם למדו בשיעור הרמב"ם היומי. והעיר על כמה מאותם 'מראי-מקומות', שמוטב היה לציין למקור שונה. דבר זה נשנה כמה פעמים בשיחותיו הקדושות, בהם התייחס הרבי ל'מראי-מקומות' שצוינו בספר, והתפלפל בהם.

חברי הכולל המשיכו לעבוד במרץ על ההוצאה לאור של כרך המילואים, ובימי הסליחות של תשד"מ ירד לדפוס הקונטרס הראשון של המילואים. קונטרס זה הכיל 240 דף.

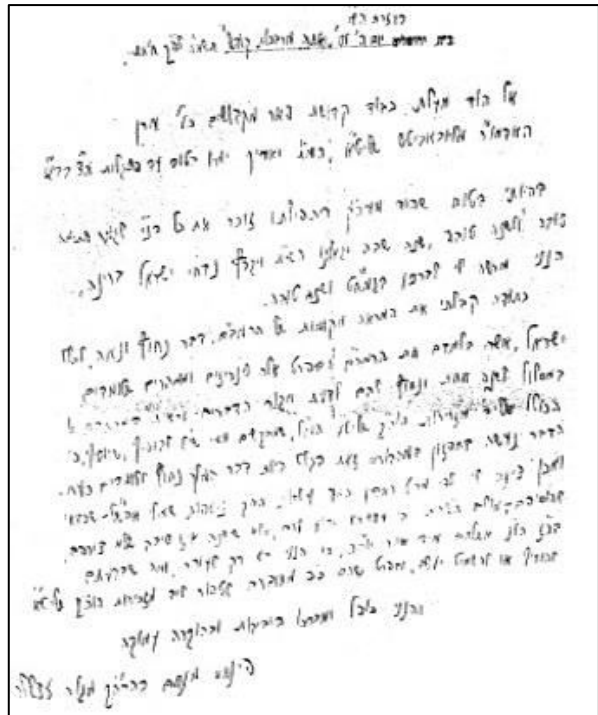
בקונטרס זה נוספו: השלמת המראי מקומות מהנושאי כלים על ספר נשים. מראי מקומות מספרים חדשים שהגיעו^[2]. ועוד מראי מקומות שנשלחו על ידי אנשים שונים, כמו גם על ידי חברי הכולל.

כמו כן נוסף לוח התיקון על הכרך האי' - ההשוואה למקורות וכו' נעשתה על ידי קבוצה מתלמידי תומכי תמימים המרכזית. בראש הספר נוספה שיחתו של הרבי על הספר מש"פ תבוא, שהוגהה לצורך זה.

בליל כ"ט אלול, אור לערב ראש השנה, נכנס הרבי להתוועדות כשבידו מלבד לסידור, קונטרס הימילואים' וכן 'לוח התיקון לספר מראי מקומות של הרמב"ם' וקונטרס השלמות לצילום שערי התניא'. בשיחה דיבר הרבי אודות "חוט המשולש" שבהדפסת התניא מהדורת האלפיים (שהודפס אז) וכן מילואים לשערי תניא ומילואים ולוח התיקון לספר מראי מקומות להרמב"ם.

בשבת פרשת נח תשמ"ה הזכיר הרבי אודות הוצאת ספר הימראי-מקומות, והוסיף שיש להשתדל להשלים מלאכה זו עד גמירא, על-ידי הוספת מראי-מקומות ותיקון אותם מראי-מקומות שכבר נדפסו, והציע לסיים עבודה זו עד ליי"ט כסלו של אותה שנה. ואכן, לקראת י"ט כסלו ה'תשמ"ה יצא לאור הספר 'מראי-מקומות' בהוצאה חדשה ומתוקנת עם הוספת מראי-מקומות.

בהמשך השנה, בשבת פרשת ויקרא - ר"ח ניסן תשמ"ה, דיבר הרבי על-דבר לימוד הלכה בעיון בנוסף על הלימוד הפשוט של ג' הפרקים ברמב"ם - קטן כגדול. הרבי הוסיף "הרי גם הלימוד באופן של עיון והעמקה שייך לכאו"א מישראל, שהרי ישנם ספרים המציינים את המראי מקומות לפסקי הרמב"ם, וכן

כאשר התקבל מכתבו של היפני-מנחם' נהנה הרבי מאוד, וציין בכת"ק למזכירות להכין מכתב תשובה:

"ערב חג הסוכות. הרה"ג הרה"ח הו"ח אי"א נוי"ב נבש"ק עוסק בצ"צ וכו'... בתשואות חן נתקבל... ותשואות חן על הבשורה הטובה שישלח כת"ר הערות (ובטח גם - הארות) ותוספת מראי מקומות והרי זכות הרבים וכו'... ובפני עצמו נשלח חוברת המילואים לספר המראי-מקומות-הראשונה, מכלל שמכינים שניה וכו', ובפרט דקאיתנן מיום חתונתו זה מתן תורה".

בין היתר, שוגר הספר לכוללי-האברכים החב"דיים ברחבי העולם: "בי"ה כבוד חברי הכולל שיחיו, בקשר להדפסת "מילואים" לספר "מראי מקומות לרמב"ם" - הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א שישתתפו בזה כל חברי כוללי חב"ד ולכן הנונו פונים אליכם...".

מוסיף ומספר הרב שלום-דובער לוי: כאשר יצא לאור הספר 'מראי-מקומות' לספר משנה-תורה' על-פי הוראתו של הרבי, נצטוויתי לשולחו יחד עם קונטרס המילואים לכמה ספריות. כשקיבלתי אישור מהספריות על-כך שקיבלו את הספר, והכנסתי את מכתבם (בתחילת מר-חשוון תשמ"ה) השיב הרבי: **"ראיתי ות"ח. להחזיר. כדאי שישלח (בשמי) הנ"ל גם למנפרעד מנשה לעהמן הידוע".**

ה'מילואים' ו'לוח-התיקון'

בבוקרו של יום שני כ' אלול, הורה הרבי שגם תלמידי הישיבה ישתתפו בעבודת עריכת 'לוח התיקון' לספר. והרבי הורה להזדרז ולהשלים את המלאכה עד לערב ראש-השנה. בעקבות זאת נערכה אסיפה בין תלמידי

ציונים לספר משנה-תורה

בד בבד עם עבודת עריכת כרכי ה'מילואים' לספר משנה-תורה וכהמשך להוצאת הספר, הורה הרבי להוציא-לאור קובץ "ציונים לספר משנה תורה". בפתח-דבר לספר נכתב: "עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובהמשך לספר מראי מקומות להרמב"ם, מוציאים את קובץ ציונים לספר משנה תורה - יד החזקה, והוא אוסף ציונים להרמב"ם משאר ספריו, והם: ספר המצוות, פירוש המשניות, מורה נבוכים, אגרות ותשובות. קובץ זה יו"ל בקשר ליום הולדת הרמב"ם ב"י"ד ניסן". הספר נערך ע"י חברי היכולל ותאריך הוצאתו-לאור נקבע בראש הספר: מוצש"ק שבת הגדול תשמ"ה.

בתקופה מאוחרת יותר - ז"ך ניסן תשמ"ח - כאשר רבנים שיגרו לרבי מראי-מקומות נוספים, ביקש הרבי ממערכת הספר שתשיב להם. וזה לשון המענה אשר נשלח: "כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל למסור לנו את הערתו לספר "מראי מקומות", והננו מביעים את תודתנו על כך". באשר לעצם ההערה השיבה המערכת: "בוודאי יפה העיר... גם הציון הנדפס בספר "מראי מקומות"... יש לו עיקר".

ב'נספחים' לרמב"ם מהדורת חזק נדפסו חלק ממכתבי הרבי להגר"י קאפח (שם עמ' 1255-1258). הנה קטעים מהם:

בימי אלול ה'תשד"מ כתב לו הרבי בכתב-יד-קדשו:

שמחתי באומרים לי כי מוציא-לאור כבוד-תורתו ספר היד על-פי כתבי-יד וכו' [ולאחר נוסח כללי-פרטי מוסיף]: כולל הצלחה רבה בהנ"ל וכל כיוצא-בזה, כמובן.

כבוד ובברכה לבשורות טובות וכו'.

למכתב זה צירף הרבי כתשורה את ספר "מראי מקומות לספר משנה תורה הוא היד החזקה" להרמב"ם, שהופיע באותם ימים.

בערב חג הסוכות תשמ"ה מאשר הרבי קבלת מכתבו של הרב קאפח בכ"א אלול ומוסיף:

ובפני עצמו נשלח חוברת המילואים לספר המראי-מקומות - הראשונה, מכלל שמכינים שניה וכו', ובפרט שקאתינן מיום חתונתו זה מתן-תורה.

כבוד ובברכה לחג שמח בכל.

בי"א ניסן תשמ"ה כותב לו הרבי:

הספר משנה תורה להרמב"ם - כתב יד תימן (חלק א') בצירוף מכתבו נתקבל בזמנו, ואת כת"ר הסליחה על איחור האישור עד עתה... בחבילה בפני עצמה נשלח לו חוברת נוספת של מראי מקומות לספר משנה תורה, שהופיעה זה עתה.

מראי מקומות למפרשים המבארים את דברי הרמב"ם".

בהתועדות כ"ף טבת תשמ"ה שיבח הרבי את הוצאת הספר ואמר: "ספר מראי מקומות על הרמב"ם שיצא-לאור-לאחרונה - ספר שמכיל ריבוי עמודים, ורואים בו מלאכה הכי גדולה והכי חשובה בליקוט מראי-מקומות מספרים קודמים, בתוספת כמה-וכמה מראי-מקומות". אלא שאח"כ המשיך: "ולפלא הכי גדול: בספר מראי מקומות על הרמב"ם שיצא לאור לאחרונה - לא ציינו מראה-מקום הנ"ל" (אף שצוין כאמור באחד הספרים שהשתמשו בו בליקוט המראי-מקומות).

הרבי הוסיף שגיאה זו - ויתכנו עוד שגיאות שהרי "שגיאות מי יבין" - צריכה לעורר להוסיף במלאכה כבכל עניני התורה באופן של "לאפשה לה" ובפרט בנוגע לציון מראי-מקומות וניתן להוסיף בזה חיות "מצד ההרגש ז"קב שלו", שמצא מראה-מקום נוסף שלא נדפס אפילו בספר הנ"ל". וסיים הרבי: "ובהתאם לכך כדאי ונכון שלקראת יום הולדתו של הרמב"ם יוציאו לאור עוד ריבוי מראי-מקומות בתור הוספה על הספר שיצא-לאור כבר, ועל-ידי-זה יתוסף עוד יותר בהבנת דברי הרמב"ם".

בשיחת ז' אדר תשמ"ה מאחל הרבי: "ויהי-רצון שכל פעולות אלו ימהרו ויזרזו את קיום היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר" והרמב"ם בתוכם, ואז יפתור הרמב"ם בעצמו את כל השאלות שבחיבורו, וכן בנוגע לפסקי-הדינים שלעת-עתה לא מצאו להם "מראה-מקום" - ישאלו את הרמב"ם עצמו, ובודאי ישיב מיד ויצביע על ה"מראה-מקום" הנכון.

כאן המקום, איפוא, להזכיר ענין זה - כדי לעורר על-דבר סיום והשלמת ה"מראי מקומות" על הרמב"ם: הרמב"ם הוא שהחליט על הצורך בחיבור מיוחד שיצוינו בו מקורות פסקי-הדינים שבחיבורו. [היה זה לאחר ששאלוהו פעם למקורה של הלכה מסויימת והשיב באופן מסוים, ושוב השיב באופן אחר... וסוף-כל-סוף הצביע על המראה-מקום המדויק. ולזה החליט כנ"ל]. והנה כאשר יבוא הרמב"ם עכשיו בודאי ישיב מיד על המקור ("מראה-מקום") הנכון. אמנם, בינתיים, יש להשתדל למצוא את כל ה"מראי-מקומות" שיש ביכולת ואפשרות למצוא עתה. ואחר-כך, יישאר גם עבור הרמב"ם מה להשלים!....".

לקראת שבת הגדול תשמ"ה יצאה לאור חוברת 'מילואים' שניה, ובמשך הזמן יצאו-לאור חוברות נוספות: חוברת אלישית בימי הסליחות תשמ"ה. חוברת רביעית ל"א ניסן תשמ"ו. חוברת חמישית בט' שבט תשמ"ז. חוברת שישית בערב י"ט כסלו תשמ"ח. כל אלו בתוספת מראי-מקומות נוספים נכללו בכרך מפואר של 'מילואים' לספר מראי-המקומות שיצא לאור בכ"ף טבת תשנ"ג (הספר כלל 390 עמודים).

בג' דפים הבאים מובאים התצלומים של עלי ההגהה הראשונה על הפתח דבר של המהדורא קמא של הספר שי"ל לקראת ש"ק ח"י אלול

ב"ה.

פ ת ח ד ב ר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א¹ - בהמשך לההתעוררות בשנה זו בלימוד ספר משנה תורה להרמב"ם², ובקשר עם זה אשר השנה היא ארבעים שנה³ להסתלקות הילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן (אביו של - יבלח"ט - כ"ק אדמו"ר שליט"א), מוציאים אנו לאור ספר מראי מקומות לספר משנה תורה - יד החזקה - להרמב"ם (מתחיל מההקדמה), הכולל ציוני הפסוקים שהובאו ברמב"ם, וציוני מקורות להלכותיו של הרמב"ם מהש"ס בבלי, ירושלמי, תוספתא, מכילתא, ספרא, ספרי, מדרשים, זהר, תשובות הגאונים, ועוד. אודות התועלת בציוני המקורות לפסקי הרמב"ם כבר כתב הרמב"ם עצמו באגרת אודות ספרו⁴, וזה לשונו: "ודע שכל הדברים סתם שבו תלמוד ערוך הוא בפירוש, בבלי או ירושלמי או ספרא וספרי או משנה ערוכה או תוספתא, על אלה סמכתי ומהם חברתי...ועל זה נחמתי שלא חברתי ענין שאני אומר לך...שכל הלכה שאינה במקומה באותו ענין אודיע מקומה וכו'", וברצונו הי' לערוך חיבור זה בעצמו כמו שכתב שם: "ובדעתי אם גוזר השם יתברך שאעשנו אף על פי שיש בו טורח הרבה"⁵.

מפרשי הרמב"ם - מתחיל מנו"כ הרמב"ם ועד עתה - עסקו בעבודה זו לציון מקורות לדברי הרמב"ם. אולם, לאחר כל זה נשארו ציוני המקורות מפוזרים בין כמה ספרים, וכמה מהם - אינם נמצא לרוב קהל לומדי הרמב"ם.

מטרת ספר זה, היא: א) לאסוף בחיבור אחד את ציוני מקורות הרמב"ם שנמצאו בנו"כ הרמב"ם ובשאר ספרים המציינים מקורות לדברי הרמב"ם, ב) להשלים את ציוני המקורות על ההלכות שלא נסמנו בשלימות.

* * *

כדי לזרז את ההוצאה לאור של הספר - ובפרט לתועלת לומדי שיעור

תורה

אין כאן
שום
מחשבה

לזרז

- ב -

היומי בספר היד - הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להו"ל בהקדם הכי אפשרי מהדורא קמא של ספר זה, וההשלמות והתיקונים יבואו ב"מילואים" (או במהדורא שני' של הספר).

מטעם זה הצטמצמו בספר הנוכחי רק באסיפת מקורות מנו"כ הרמב"ם על אתר (שנדפסו על הדף)⁶, וכך מספרים שעיקר ענינם הוא ציוני מקורות הרמב"ם⁷.

ובעזה"ת ב"מילואים" (מהדורא שני') יבואו הציונים משאר מפרשי הרמב"ם ושאר ספרים (מפרשי הש"ס, ספרי שו"ת וכדומה), וכך השלמת ציוני המקורות שלא נסמנו בשלימות ע"י המפרשים.

והננו פונים בבקשה כפולה ומכופלת לכל מי שיש תחת ידו ספר המציין מקורות לדברי הרמב"ם (שלא נזכר בהרשימה דלמטה), לשלוח את הספר (ובאם רצונו, ע"מ להחזירו) או העתק ממנו ל"הוצאת ספרי קה"ת". וכך מבקשים אנו מכל מי שיש תח"י מקורות לדברי הרמב"ם (שלא צוינו בספר זה) או הערות על המצויין בספר זה - לשלחם אלנו בהקדם האפשרי, ע"מ לצרפם למהדורא הבאה, ויהיו ממזכי הרבים.

* * *

ספר זה נערך ע"י חברי הכולל שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

הוצאת ספרים "קה"ת"

רח"מאון, ה'תשד"מ

ברוקלין, נ. י.

1) בשיחות שנה זו: אור לחמשה עשר באב; ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב; כ"א מנחם-אב בלילה.

2) ראה משיחות אחרון של פסח (ובהתוועדיות שלאח"ז) ש.ז.

3) להעיר שע"פ מנהג ישראל שמו של הרמב"ם הוא רמב"ם (-רבינו משה בן מיימון) מ"ם פתוחה ומ"ם סתומה (בסוף), אף שאיך הכרח שסוף הר"ת קה"י עם תיבה סתומה או סופית. וזה מרמז לב' בחי' במ"ם, מ"ם פתוחה ומ"ם סתומה - נתבאר בארוכה בהתוועדיות דכ"ף מנחם-אב וכ"א מנחם-אב ש.ז. בקשר עם ארבעים שנה להסתלקות.

4) קובץ תשובות הרמב"ם (לפסיא) סי' קמ.

5) ועי"ז שתלמידי הרמב"ם ותלמידי תלמידיו וכו' - מציינים המקורות לספר הרמב"ם (שהרמב"ם בעצמו הבטיח שיעשה כן) - נשלם רצון הרמב"ם (שדברג צדיקים קנינים לעד). ולהעיר אשר "תלמידים קרויים בניס" (ספרי ופרש"י ואתחנן ט, ז) ובין עומד במקום האב, יורש עומד במקום המוריש (ראה ב"ב קנה, א. צפע"נ: שו"ת דווינסק ח"א סקי"ח. מילואים יג, א. מהדו"ת יט, א. וש"נ).

6) מסיבות טכניות גם ליקוט זה אינו בשלימות, ובעזה"ת השמטות אלו יבואו במהדורא שני" של הספר.

האיות
הסוף

אזכור
מנהג
ואזכור
הוא

אזכור

האיות
הסוף
הוא
אזכור
מנהג
ואזכור
הוא

ההגהה השני' על הפתח דבר של הספר

ב"ה

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א — בהמשך לההתעוררות בשנה זו כלימוד ספר משנה תורה להרמב"ם, ובקשר עם זה אשר השנה היא ארבעים שנה להסתלקות הלולא של הר"ג והר"ח וכו' המקובל מוה"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן (אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א), מוציאים אנו לאור ספר מראי מקומות לספר משנה תורה — יד החוקה — להרמב"ם (מתחיל מההקדמה), הכולל ציוני הפסוקים שהובאו ברמב"ם, וציוני מקורות להלכותיו של הרמב"ם מהש"ס בבלי, ירושלמי, תוספתא, מכילתא, ספרא, ספרי, מדרשים, זהר, תשובות הגאונים, ועוד.

אודות התועלת בציוני המקורות לפסקי הרמב"ם כבר כתב הרמב"ם עצמו באגרת אודות ספריו, וזה לשונו: "ודע שכל הדברים סתם שבנו תלמוד ערוך הוא בפירוש, בבלי או ירושלמי או ספרא וספרי או משנה ערוכה או תוספתא, על אלה סמכתי ומהם חברתי... ועל זה נחמתי שלא חברתי ענין שאני אומר לך... שכל הלכה שאינה במקומה באותו ענין אודיע מקומה וכו', וברצונו הי' לערוך חיבור זה בעצמו כמו שכתב שם: "ובדעתי אם גזור השם יתברך שאעשנו אף על פי שיש בו טורח הרבה".

מפרשי הרמב"ם — מתחיל מנ"י הרמב"ם ועד עתה — עסקו בעבודה זו לציון מקורות לדברי הרמב"ם, אולם, לאחר כל זה נשארו ציוני המקורות מפורשים כמעט ספרים, וכמה מהם — אינם בנמצא לרוב קהל לומדי הרמב"ם. מטרת ספר זה, היא: א) לאסוף בחיבור אחד את ציוני מקורות הרמב"ם שנמצאו בנ"י הרמב"ם ובשאר ספרים המציינים מקורות לדברי הרמב"ם, ב) להשלים את ציוני המקורות על ההלכות שלא נסמנו, או שלא נסמנו בשלימות.

כדי להקדים את ההוצאה לאור של הספר — ובפרט לתועלת לומדי שיעור היומי בספר היד — הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להויל בהקדם הכי אפשרי מהדורא קמא של ספר זה, בהתשלמות התקונים יבואו במילואים (או במהדורא שני של הספר).

מטעם זה הצטמצמו בספר הנוכחי רק באסיפת מקורות מנ"י הרמב"ם על אחר (שנדפסו על הדף), וכן מספרים שניקרו עינינו הוא ציוני מקורות הרמב"ם ובעזיית במילואים (או במהדורא שני) יבואו הציונים משאר מפרשי הרמב"ם ושאר ספרים (מפרשי הש"ס, ספרי שו"ת וכדומה), וכן השלמת ציוני המקורות שלא נסמנו בשלימות ע"י המפרשים, והגנו פונים בבקשה כפולה ומכופלת לכל מי שיש תחת ידו ספר המציון מקורות לדברי הרמב"ם (שלא נזכר בהרשימה דלמטה), לשלוח את הספר (ובאם רצונו, ע"מ החזירו) או העתק ממנו לכולל אברכים שע"י מוכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכן מבקשים אנו מכל מי שיש תח"י מקורות לדברי הרמב"ם (שלא צויינו בספר זה) או הערות על המציון בספר זה — לשלחם אלינו בהקדם האפשרי, ע"מ לצרפם למהדורא הבאה, והיו במזכ"ה הרבים.

ספר זה נערך ע"י חברי הכולל שע"י מוכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

המערכת

רח"א אלוך, התשד"ח ברוסקו, נ"י.

- כתיבת שנה זו: אר לחמשה עשר באב: ש"ס עקב. כ"ק מנחם-אב: כ"א מנחם-אב בלילה.
- ראה פשיטת אחריו על פסח (ובתוועדות שלאח"י) ש"ג.
- להעיר ש"ס מנהג ישראל שמו של הרמב"ם הוא רמב"ם (י) — רבינו משה בן מימון) — מ"ם פתחה ומ"ם סתומה (בסוף), או שברית אין הכרח שהאות שבסוף הרי"ת תהי' אות סופית דוקא, ולא עוד אלא שבכ"י מקומות בא, הרי"ת דל"י — מ"ם פתחה — בנוגע להרמב"ם עצמו. — ואולי י"ל שזה מרמז לב בהתאם במ"ם, מאמר פתח ומאמר סתום (שבת קד, א), פ"ם פתחה ומ"ם סתומה — נבאר בארוכה בתוועדות דכ"י מנחם-אב וכ"א מנחם-אב ש"ג. בקשר עם ארבעים שנה להסתלקות.
- קובץ תשובות הרמב"ם (לפס"א) סי' סג.
- ועי' תלמידי הרמב"ם ותלמידי תלמידיו וכו' — מציינים המקורות לספר הרמב"ם (שהרמב"ם בעצמו הבטוח שיעשה כן) — מתקיים רצון הרמב"ם, ולהעיר אשר, תלמידים קרויים בנימין (ספרי ואתחנן ט, ז) וכן עומד במקום האב, יורש עומד במקום המוריש (ראה כיב קנה, א, צ"ע: שו"ת דווינסק ח"א סק"ח, מילואים יג, א, מהד"ת י"ט, א, ש"ג).
- מסיבות טכניות גם ליטוט זה אינו בשלימות, ובעזיית השטמות אין יבואו במילואים (או במהדורא שני) של הספר.

Handwritten notes and diagrams surrounding the main text:

- Top left: *הלכות ציונים*
- Top right: *כ"א סיון תשע"ז*
- Left side: *דפ"א*, *וצ"ל כ"א סיון תשע"ז*, *ועי' פ"ח דפ"א*, *ועי' פ"ח דפ"א*
- Right side: *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*
- Bottom left: *א"ת*, *א"ת*
- Bottom right: *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*, *א"ת*

הפתח דבר המוגהת שנדפסה בספר המ"מ להרמב"ם מהדו"ק

ב"ה.

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א — בהמשך להתעוררות בשנה זו בלימוד ספר משנה תורה להרמב"ם¹, ובקשר עם זה אשר השנה היא ארבעים שנה להסתלקות הילולא של הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן (אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א),

מוציאים אנו לאור ספר מראי מקומות לספר משנה תורה — יד החזקה — להרמב"ם (מתחיל מההקדמה), הכולל ציוני הפסוקים שהובאו ברמב"ם, וציוני מקורות להלכותיו של הרמב"ם מהש"ס בבלי, ירושלמי, תוספתא, מכילתא, ספרא, ספרי, מדרשים, זהר, תשובות הגאונים, ועוד.

אודות התועלת בציוני המקורות לפסקי הרמב"ם כבר כתב הרמב"ם עצמו באגרת אודות ספרו, וזה לשונו: „ודע שכל הדברים סתם שבו תלמוד ערוך הוא בפירוש, בבלי או ירושלמי או ספרא וספרי או משנה ערוכה או תוספתא, על אלה סמכתי ומהם חברתי . . . ועל זה נחמתי שלא חברתי ענין שאני אומר לך . . . שכל הלכה שאינה במקומה באותו ענין אודיע מקומה וכו'“, וברצונו ה" לערוך חיבור זה בעצמו כמו שכתב שם: „ובדעתי אם גזור השם יתברך שאעשנו אף על פי שיש בו טורח הרבה“.

כמה ממפרשי הרמב"ם — מתחיל מנו"כ הרמב"ם הראשונים ועד עתה — עסקו בעבודה זו לציין מקורות לדברי הרמב"ם. אולם, לאחר כל זה נשארו ציוני המקורות מפוזרים בכמה ספרים, וכמה מהם — אינם נמצא לרוב קהל לומדי הרמב"ם. ועוד — כו"כ הלכות וענינים ברמב"ם ישנם שעד עתה לא מצינו ציון מקורם.

מטרת ספר זה, היא: א) לאסוף בחיבור אחד את ציוני מקורות הרמב"ם שנמצאו

(1) בשיחות שנה זו: אור לחמשה עשר באב; שי"פ עקב, כ"ף מנחם-אב; כ"א מנחם-אב בלילה.

(2) ראה שיחות אחרון של ססח (ובהתוועדיות שלאח"ז) ש.ז.

(3) להעיר שעי"פ מנהג ישראל כותבים שמו של הרמב"ם רמב"ם (— רבינו משה בן מיימון) — מ"ם סתוחה ומ"ם סתומה (בסוף), אף שכר"ת אין הכרח שהאות שבסוף הר"ת תהי" אות סופית דוקא, ולא עוד אלא שככ"כ מקומות בא"הר"מ ז"ל — מ"ם סתוחה — בנוגע להרמב"ם עצמו. — ואולי י"ל שזה מרמז ל"כ הבחי" מאמר סתוח ומאמר סתום (שבת קד, א ופרשי" שם. — בארוכה של"ה בית הגדול בסוסו (לו, ב ואילך)) — נתבאר בארוכה בהתוועדיות דכ"ף מנחם-אב וכ"א מנחם-אב ש.ז. בקשר עם ארבעים שנה להסתלקות.

(4) קובץ תשובות הרמב"ם (לפס"א) סי' קמ.

(5) ועי' שתלמידי הרמב"ם ותלמידי תלמידיו וכו' — מציינים המקורות לספר הרמב"ם (שהרמב"ם בעצמו כתב שיעשה כן) — מתקיים רצון הרמב"ם. ולהעיר אשר תלמידים קרויים בני"ם (ספרי ואתחנן ו, ז) וכן עומד במקום האב, יורש עומד במקום המוריש (ראה ב"ב קנה, א. צפע"נ: שו"ת דויתסק ח"א סק"ח. מילואים יג, א. מהדו"ת יט, א. ושי"נ).

בנו"כ הרמב"ם ובשאר ספרים המציינים מקורות לדברי הרמב"ם, (ב) להשלים את ציוני המקורות של ההלכות שלא נסמנו, או שלא נסמנו בשלימות.

* * *

כדי להקדים את ההוצאה לאור של הספר — ובפרט לתועלת לומדי שיעור היומי בספר היד — הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להו"ל בהקדם הכי אפשרי מהדורא קמא של ספר זה, והשלמות ותיקונים יבואו ב"מילואים" (או במהדורא שני של הספר).

מטעם זה הצטמצמו בספר הנוכחי רק באסיפת מקורות מנו"כ הרמב"ם על אתר (שנדפסו על הדף)⁶, וכן מספרים שעיקר ענינם הוא ציוני מקורות הרמב"ם,⁷ ורק מעט הוספנו עליהם — זה שלא גרם עיכוב זמן בהו"ל.⁸

ובעזיה"ת ב"מילואים" (או במהדורא שני) יבואו הציונים משאר מפרשי הרמב"ם ושאר ספרים (מפרשי הש"ס, ספרי שו"ת וכדומה), וכן השלמת ציוני המקורות שלא נסמנו בשלימות ע"י המפרשים, והוספות ציונים ע"י חברי הכולל. והננו פונים בבקשה כפולה ומכופלת לכל מי שיש תחת ידו ספר המציין מקורות לדברי הרמב"ם (שלא נזכר בהרשימה דלמטה), לשלוח את הספר (ובאם רצונו, ע"מ להחזירו) או העתק ממנו ל"כולל אנרכים שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכן מבקשים אנו מכל מי שיש תח"י מקורות לדברי הרמב"ם (שלא צוינו בספר זה) או הערות על המצויין בספר זה — לשלחם אלינו בהקדם האפשרי, ע"מ לצרפם למהדורא הבאה, ויהיו ממזכי הרבים.

* * *

ספר זה נערך ע"י חברי הכולל שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

המערכת

ר"ח אלול, ה'תשד"ח
ברוקלין, נ"י.

6) מסיבות טכניות גם ליקוט זה אינו בשלימות, ובעזיה"ת השמטות יבואו ב"מילואים" (או במהדורא שני) של הספר.

7) ואלו הם הספרים שמהם ליקטנו המראי מקומות — נוסף על העיקר — נו"כ הרמב"ם הנדפסים עם הרמב"ם: אוצר הסוטה (ניו יורק, תשי"א). הרמב"ם והזהר (סיני, כרכים לב-לד תשי"ג-תשי"ד). הרמב"ם והמכילתא דרשב"י (ניו יורק, תשי"ג). מאמר דרכי משה בכל ספרי מהרי"ץ חיות (ירושלים, תשי"ח). מכילתא וספרי בספר הרמב"ם (תרביץ שנה ר' ספר ג', ניסן תרצ"ה). מקורות לפסקי הרמב"ם (ירושלים, תשי"ז). מקורי הרמב"ם להרשי"ש (ירושלים, תשס"ז). משנה תורה להרמב"ם עם פירוש יד פשוטה לספר אהבה (ירושלים, תשד"מ). צפנת סענה על הרמב"ם. רמב"ם ספר המדע עם ציוני מקורות (ירושלים, תשכ"ד). — ונתוספו ע"ז כמה מ"מ מחברי הכולל.

8) לאחרי סידור הספר בדפוס, ניתוספו כמה מ"מ שנשמטו מפנים הספר — ובכדי שלא לעכב ההו"ל — נדפסו בסוף הספר בשם "מילואים".

כאמור, לאחר שסיימו עם המהדור"ק של המ"מ, המשיכו לעבוד על קונטרס מילואים שיצא לאור לפני ר"ה תשמ"ה.

כ"ק אדמו"ר רצה שכולם ישתתפו בזה וישלחו מ"מ באם יש להם. בקשר לזה הכינו מודעה כדי לפרסם בעתון כפר חב"ד. להלן בא תצלום מהפתק שהכניסו לכ"ק אדמו"ר וטופס המודעה שהכינו, שכ"ק אדמו"ר תיקן בה כמה דברים.

ב"ה. יום ב' כ' אלול תשד"מ.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מצו"ב:

א) שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד המראי

מקומות לרמב"ם.

ב) ~~מודעת~~ בקשה לאלו אשר יכולים לסייע

בספרים וכדומה - שלא הגיעו אלינו לע"ע.

ע"מ לפרסמם בשבועון "כפר חב"ד".

להלן טופס המודעה שהכינו.
כ"ק אדמו"ר הוסיף קו תחת "כולל אברכים שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א" וסימן להוציא הגרשיים.
בסוף המודעה הוסיפו הכתובת לאן לשלוח:

כולל אברכים
שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א
והכתובת של 770 באנגלית (בכת"י של ר' משה הכהן פרידמן ע"ה).
הרבי עיגל את "כולל אברכים..." וסימן להחליף את זה ולכתוב רק באנגלית, וכתב בכ"ק בצידו באנגלית:
"Kolel Avrechim"

בס"ד.

כולל אברכים

"שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א"

זה עתה י"ל ספר "מראי מקומות לרמב"ם" ~~מהדורא קמא~~.
ועפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א להוציא לאור בהקדם הכי
אפשרי "מילואים" (מהדורא שני"ע) של הספר,
הננו פונים בבקשה לכל אלו שיש בידם:
א) ספר המצוין מקורות לדברי הרמב"ם שלא נזכר ברשימת
הספרים שבפתח דבר.

ב) מראי מקומות לספר היד שאינם מופיעים בהספר.
ג) תיקונים והערות על המצוין בהספר.
לשלח אלינו (ובאם רצונך ע"מ להחזירו) בהקדם הכי אפשרי
ע"מ לצרפם ל"מילואים" (מהדורא שני"ע) ויהיו ממזכי הרבים.

בברכת כתיבה וחתימה טובה

המערכת

הכתובת

כולל אברכים

שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

770 EASTERN PARKWAY

BROOKLYN N.Y. 11213

U.S.A.

Kolel
Avrechim

כאמור, מיד לאחר שסיימו הספר במהדור"ק, התחילו לערוך קונטרס מילואים שי"ל לקראת ר"ה תשמ"ה. להלן תצלום מב' דפי ההגהה לקונטרס המילואים

ב"ה.

פתח דבר

עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, מוציאים אנו לאור קונטרס

"מילואים"¹ לספר מראי מקומות לספר משנה תורה - יד החזקה - להרמב"ם, הכולל:

(א) השלמת ליקוט ציוני מקורות מנו"כ הרמב"ם (שנדפסו על הדף) לספר נשים - ספר עבודה.

(ב) ציוני מקורות שנלקטו מעוד ספרים ומפרשי הרמב"ם² - שלא נכנסו במהד"ק של קספר.

(ג) הוספות ציוני מקורות, ע"י: (1) חברי הכולל, (2) אלה כ"ב אלוט' 2017 ששלחו אלינו הערותיהם על המהד"ק.

(ד) תיקוני טעויות בציונים שבמהד"ק, עפ"י השוואה למקורות, וכך תיקונים בסגנון הציונים.

התיקונים נדפסו בסוף הקונטרס ב"לוח התיקון".

השוואת הציונים למקורם וכך התיקונים בסגנון הציונים

נעשו ע"י קבוצה מחלמידי תומכי תמימים המרכזית.

בראש הספר - מועתקת שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א מש"פ תבוא,

ח"י אלול, ש. ז. - בקשר להדפסת ספר מראי מקומות להרמב"ם.

* * *

לתועלת המעיינים בספר - הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להו"ל

קונטרס זה של "מילואים" בהקדם הכי אפשרי, ומה טוב עוד לפני

ראש השנה הבעל"ט. ובעזה"ת שאר ההשלמות והתיקונים יבואו

בקונטרס הבא.

והננו פונים בבקשה כפולה ומכופלת לכל מי שיש תחת ידו

ספר המציין מקורות לדברי הרמב"ם (שלא נכנס בהספר או בקונטרס

זה), לשלוח את הספר (ובאם רצונו, ע"מ להחזירו) או העתק ממנו

אין צורך
בתיקונים
אין צורך
בתיקונים
אין צורך
בתיקונים
אין צורך
בתיקונים
אין צורך
בתיקונים
אין צורך
בתיקונים

אין צורך
בתיקונים

אין צורך
בתיקונים

ב

ל"כולל אברכים שע"ג מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א". וכן מבקשים
אנו מכל מי שיש ת"י מקורות לדברי הרמב"ם (שלא צויינו בהספר
או בקונטרס זה) או הערות על המצויין בהספר או בקונטרס זה - לשלחם אלינו
בהקדם האפשרי, ע"מ לצרפם לקונטרס הבא, ויהיו ממזכי הרבים.

* * *

קונטרס זה נערך ע"י חברי הכולל שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר

שליט"א.

המערכת

ה'תשד"מ

יצו הסליחות
ברוקלין, נ.י.

- (1) נוסף ל"מילואים" שנדפסו בסוף הספר.
 - (2) והם: גיליוני קודש (ניו יורק, תרס"ט). הגדה של פסח עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (קה"ת, תשל"ט). הגהות על משנה תורה (אמסטרדם, תרפ"ט). ליקוטי שיחות - כ"ג כרכים (תשכ"ב - תשד"ג) עלה לתרופה (להמלבי"ם, נדפס בספרו ארץ חמדה על התורה בסוף חומש במדבר). תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד).
 - (3) כאן המקום להביע תודתינו לכל אלה ששלחו אלינו ספרים (המציינים מקורות להרמב"ם) או הערות על המצויין בהמהד"ק. ^{הוספת}
- ובעזה"ת, בקונטרס הבא יצרפו ההערות וכו' שיחקבלו לאחר הדפסת קונטרס זה.

הפתח דבר המוגהת איך שי"ל בקונטרס המילואים

ב"ה.

פתח דבר

עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א, מוציאים אנו לאור קונטרס „מילואים“ לספר מראי מקומות לספר משנה תורה — יד החזקה — להרמב"ם, הכולל:

(א) מילואים לליקוט ציוני מקורות מנ"כ הרמב"ם (שנדפסו על הדף) לספר נשים — ספר עבודה.

(ב) ציוני מקורות שנלקטו מעוד ספרים ומפרשי הרמב"ם² — שלא נכנסו בהספר.

(ג) הוספות ציוני מקורות, ע"י: (1) חברי הכולל, (2) כו"כ עוסקי בתורת הרמב"ם — וכשיטת הספר שאין מפרטים השמות (כי רבים הם, כמה מהציונים נשלחו ע"י שנים ויותר ועוד). וכלפי שמי" גליא, ושכמ"ה [=ושכרו כפול מן השמים] (לי הרגיל בשו"ת (אל) הרמב"ם וכיו"ב)³.

(ד) תיקוני טעויות בציונים שבספר, עפ"י השוואה למקורות, וכן תיקונים בסגנון הציונים.

התיקונים נדפסו בסוף הקונטרס ב„לוח התיקון“.

השוואת הציונים למקורם וכן התיקונים בסגנון הציונים נעשו ע"י קבוצה מתלמידי תומכי תמימים המרכזית.

בראש הספר — מועתקת שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א מש"פ תבוא, ח"י אלול, שנה זו — בקשר להדפסת ספר מראי מקומות להרמב"ם.

• • •

לתועלת המעיינים בספר — הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א להו"ל קונטרס זה של

(1) גוסף ל.מילואים שנדפסו בסוף הספר.

(2) והם: גליוני קודש (ניו יורק, תרס"ט). הגדה של פסח עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (קה"ת, תשל"ט). הגהות על משנה תורה (אמשטרדם, תרפ"ט). ליקוטי שיחות — כ"ג כרכים (תשכ"ב — תשד"מ). עלה לתרופה (להמלבי"ם, נדפס בספרו ארץ חמדה על התורה בסוף חומש במדבר). תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד).

(3) כאן המקום להביע תודתנו לכל אלה ששלחו אלינו ספרים (המציינים מקורות להרמב"ם) או הערות על המצוין בהספר. ובעזה"י, בקונטרס הבא יצרפו הערות וכ"י שיתקבלו לאחר הדפסת קונטרס זה.

„מילואים“ בהקדם הכי אפשרי, ומה טוב עוד לפני ראש השנה הבעל"ט. ובעזה"ת עוד השלמות ותיקונים יבואו בקונטרס הבא.

והננו פונים בבקשה כפולה ומכופלת לכל מי שיש תחת ידו ספר המציין מקורות לדברי הרמב"ם (שלא נכנס בהספר או בקונטרס זה), לשלוח את הספר (ובאם רצונו, ע"מ להחזירו) או העתק ממנו ל„כולל אברכים שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א. וכן מבקשים אנו מכל מי שיש אצלו מקורות לדברי הרמב"ם (שלא צויינו בהספר או בקונטרס זה) או הערות על המצויין בהספר או בקונטרס זה — לשלחם אלינו בהקדם האפשרי, ע"מ לצרפם לקונטרס הבא, ויהיו ממזכי הרבים.

* * *

קונטרס זה נערך ע"י חברי הכולל שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

המערכת

ימי הסליחות, ה'תשד"ח
ברוקלין, נ.י.

כמסופר בהסקירה, כמה מגדולי ישראל השתתפו בספר זו בשליחת מראי מקומות שלהם שלא הי' מודפס עדיין. להלן מובאים כמה מתצלומי הדפים ששלח ה"פני מנחם" מגור עם המ"מ שלו לכ"ק אדמו"ר.

- 1) ק' יוסף הווארד ה' ג' אמה' צדקים שהצדקו ואדם
 שראה בצינו, שאיננו כמו שראה, שאינו שומץ רהם, אלא
 יודע דודאי שהן צדי שקר. צוין המקור: יחזיק פ"ח, א'
 ולכאורה יש להוסיף ג"כ: ק"ק צ"ד, ה'. (צדקים שהוכחשו
 ע"ו שקדו ההרוג קרעו-אוקין) וכן כתיב גם כ"ה, א'. (קדא
 הרוג קרעו, אין מאמינים לצדקים וסור שהי' צ"ו נסקל וצא וירצה
 בעקר) דברי חובבינו במאמרו (ס"ח) ה"ה, (ק"ק י"ד), ויחזיק יחזיק
 כס"ו ה"ה (ק"ק י"ד צ"ה).
- 2) ה' דודא ה' י"א. כהרובו אנוף. ע"י העניג ע"ה, (צ"ה דס"ה)
 ע"י תחום (וע"י כס"ה פ"ח, א-)
- 3) ה' משורר ה' א', ואקד כהמה כו' ואין לו חלק אלהי'.
 צוין המקור: קה"ה פ"ג, כ"א, ולכא"ו צ"ו ג"ס: אמ"ל (מה דהמה צו
 דמחזק להמ"ה וא"ו אצ"ה, אף צ"ה דמה אמ"ל אצ"ה).
- 4) ה' אסור קיא ו"א, ט"ו, אין זה מנהג אלא סוף. ע"י סג
 ק"כ א' (דאמ"ו אצ"ה דג"ה דק"א, ח"ה י"ח).
- 5) (ע"ה) כ"ה כ"א ו"ה השנוג שהן מעלות גדולות א' זרוא.
 חכ"א צ"ו ג"כ יחזיק ע"ה, ה', צ"ה, א'. (א' הנוג דינו דכ"א)
 א' צ"ה דומין ע"ה כ"א ודרכו כ"כ, ה', (ז"א תמו' וז"א מ"ה)
 סוף ה' ז', א'. (ק"ה, ה"ה, י"ו ד"ה) וא"ו ג"ס במאמרו ס"ה, א'. אמ"ל
 (כ"א י"ו כ"ה י"ח, ז"ה י"ח כ"ה י"ו)

ג)

(6) שם שם יתכן לשון קדושה ל' אדון רסל וצ"ל
התקדש מא שם.
 (7) שם שם, סני מן החמה. ציון הדג של סבל כל, ולאו צ"ל ל.
י' סוסה ל' א', מין אדם מוטא אא"כ נכנסה קו חא שמו.

(8) קהל מאלו אסורו ב' ק' קין שאט מן הדג קין שאט מן
החלף. ציון החוקר חולץ ק"ט, א. - וצה לכון אם נרקד החלק
החלף (מ"ח במה, ולא"ד סלולה) דהיינו הדג, וכן משמע קמ"ח. אבל הדגול
ומה"ק שנכנסו כפנים החלק הדג מכבד המשני שבין: כ' מן החלף
סור יו"ד כ"א, סוף ראוין קל"ז, משמע שפ"ז תקד מן החלף (ה"ח)
ולא"ד נחוצים) דהיינו חלף. וא"כ לכיוונו צ"ל למטה צ"ל ת"ז שמי לכיוונו
ס"א) כלו שבין קהל (וה' למא"כ למח"ק הנדפס יחד עם המח"ק הכוזב א')
וקהל ל' שם המגיד משני הסכים שפ"ח חלף - חלף. אפ"ל שם אם נרקד
שם קהל ל' חלף דהיינו - הדג ל"ז זא יהי גמיהא, כ"י שם חלף האדם
ועם חלף האדם הגם שכן אסורין אינם דמבול ופטר, אלא שפ"ח הד
משמע דומל"ח כי כאן נחלק שחלף האדם קדשה, וא"כ כוננו קהל קרב
חלף (וה' דראולק פ"ג ה"ח). ודמ"ז כדי דיארט כי חלף החלק פ"ג
ה"ו (שחלף דהמה שלא אין חוקין ל"ח, כ"א נצחה לכ"י המה כי דפ"ד
ה"כ הכוננו חלף ולא חלף. ופד"ו מח"ק של מרבית המשני הן כנראה ש"ט.
וא"כ ח"כ למח"ק כאן למח"ק ל"ח (מה ל"ח נמשך מחלף, וכל יע"ט כפי שחלף)

ע"כ החלף שאין נשים קדוק וצדק, ולחלף הנני מד"ר
הדברים - שפ"ח ח"כ ל"ח וכנראה שהמשמע מן המח"ק (או שד"ס)
כ"שבת י"א א'. המזכיר אולי. אדם וכו'. ציון שק"ג ד"ג, ולאו צ"ל ל: דמבול ח"א
א. דחוקין ד"א. סוכה ו'א.

לזכות

החתן הת' חיים אורי שי'
עב"ג הכלה מרת חי' מושקא שתחי'
בלוי

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

כ"א סיון ה'תשע"ז